

ВОЛИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
НІФАКА Ярослав Миколайович

УДК 796: 7972

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО
ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ
(на прикладі плавання)

24.00.02. - Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з фізичного виховання і спорту

Луцьк - 2000

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Волинському державному університеті імені Лесі Українки, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор,
Пристапа Євген Никодимович,
Львівський державний інститут фізичної культури, завідувач кафедри теорії і методики фізичного виховання

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент АПН України,
Нісімчук Андрій Сергійович,
Волинський державний університет імені Лесі Українки, проректор;

кандидат педагогічних наук, доцент,
Єфімов Анатолій Олександрович
Національний університет фізичного виховання і спорту, доцент кафедри водних видів спорту

Провідна установа: Національний педагогічний університет ім.П.М.Драгоманова,
кафедра фізичного виховання та спорту, Міністерство освіти і науки України, м.Київ

Захист відбудеться 6 травня 2000 р. о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 32.051.02 Волинського державного університету імені Лесі Українки (43021, м.Луцьк, вул.Винниченка, 30).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Волинського державного університету імені Лесі Українки (43021, м. Луцьк, вул.Винниченка, 30).

Автореферат розіслано 4 квітня 2000 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Цьось А.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У Цільовій комплексній програмі “Фізичне виховання - здоров’я нації” зазначається, що у сучасних умовах в Україні склалась критична ситуація із станом здоров’я населення: різко зросла захворюваність, спостерігається тенденція до зниження тривалості життя чоловіків і жінок, щороку до лав Збройних сил не призивається кожний четвертий юнак призовного віку. Причиною зростання хворих людей є несприятливі природні умови і катастрофа на Чорнобильській АЕС, зокрема. Зазначена проблема вимагає проведення комплексних заходів щодо охорони здоров’я населення і є предметом досліджень як у медицині, так і у педагогічній науці. Радикально змінити ситуацію лише зусиллями існуючої в країні традиційної системи охорони здоров’я практично неможливо. У вирішенні зазначеної проблеми винятково важливу роль відіграє рівень розвитку фізичного виховання у закладах загальної середньої освіти і, зокрема, ступінь реалізації оздоровчої функції фізичного виховання. Фізкультурно-оздоровча діяльність є однією з найактуальніших і творчих сторін праці вчителя фізичної культури. Відомо, що провідним фактором впливу на перебіг навчально-виховного процесу і на якість вирішення його завдань є вплив особистості викладача. Для реалізації фізкультурно-оздоровчої діяльності від учителя вимагається не лише володіння комплексом відповідних знань, вмінь і навичок, а й здатність їх творчого використання у прогнозованих і нестандартних ситуаціях.

Питання підготовки кадрів у галузі фізичного виховання і спорту зазнали глибокого аналізу з боку сучасної педагогічної науки України (М.М. Готліб, 1993; В.І.Завацький, 1998; О.Ю. Сидорко, 1997; Н.І. Степанченко, 1989; Б.М. Шиян, 1997; А.В. Цьось, 1994 та ін.), близького (А.А. Деркач, 1981; І.Н. Решетень; Т.І. Раменська, 1988 та ін.) та далекого зарубіжжя (А. Гаспель, 1990; С. Гарітсон, 1991; Р. Гесс, 1993; Д. Крофт, 1990; Р. Хундт, 1992 та ін.). Щодо цілеспрямованої підготовки вчителя фізичної культури до здійснення фізкультурно-оздоровчої роботи в школі у процесі вивчення курсу “Плавання”, то вона практично зовсім не відображена у спеціальній літературі. Аналіз навчальної документації, тематичних планів і конспектів занять, спостереження і бесіди з викладачами показали, що підготовка студентів факультету фізичного виховання до фізкультурно-оздоровчої діяльності здійснюється без достатньої професійно-педагогічної спрямованості.

Отже, актуальність даного дослідження обумовлена, з одного боку, об’єктивними потребами суспільства у висококваліфікованих вчителях фізичної культури, які здатні до вирішення завдань фізичного виховання і комплексної реалізації його оздоровчої функції; з іншого – відсутністю науково обгрунтованого теоретико-методичного забезпечення викладання спортивно-педагогічних дисциплін, зокрема плавання, як професійно-орієнтованого предмету з підготовки вчителя фізичної культури до реалізації фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до пріоритетного напрямку розвитку науки і техніки Міністерства освіти і науки України “Проблема нового змісту та методики навчання і виховання” і науково-дослідної роботи Волинського державного університету імені Лесі Українки “Антрополого-концептуальні засади оновлення змісту середньої та вищої гуманітарної освіти” (номер державної реєстрації 0198V007216, шифр теми 18-97).

Мета роботи – розробити і експериментально перевірити методику формування професійно-педагогічних знань, умінь і навичок фізкультурно-оздоровчої роботи у студентів факультетів фізичного виховання в процесі вивчення курсу “Плавання”.

Мету роботи конкретизовано у таких **задачах дослідження**:

1. Узагальнити досвід теорії і практики з проблеми підготовки фахівців галузі фізичного виховання і спорту до фізкультурно-оздоровчої роботи.
2. Визначити склад основних професійно-педагогічних знань та вмінь вчителя фізичної культури для ефективної реалізації фізкультурно-оздоровчої роботи.
3. Дослідити рівень сформованості професійно-педагогічних знань та умінь студентів здійснювати фізкультурно-оздоровчу діяльність у школі за умов традиційного підходу вивчення курсу “Плавання”.
4. Розробити і експериментально обґрунтувати систему комплексної теоретико-практичної підготовки студентів до реалізації фізкультурно-оздоровчої діяльності в школі у процесі вивчення курсу “Плавання”.

Наукова новизна дослідження полягає:

- у конкретизації та обґрунтуванні змісту та структури розділу навчальної програми курсу “Плавання” “Організація і проведення фізкультурно-оздоровчої роботи у школі”;
- у розробці та експериментальному обґрунтуванні системи комплексної теоретико-практичної підготовки студентів до здійснення фізкультурно-оздоровчої роботи у процесі вивчення курсу “Плавання”;
- у встановленні складу основних знань та вмінь вчителя фізичної культури для здійснення ним фізкультурно-оздоровчої роботи;
- у розробці критеріїв оцінки рівня сформованості знань та вмінь у студентів факультетів фізичного виховання.

Практичне значення результатів дослідження визначається можливістю запровадження системи комплексної теоретико-практичної підготовки студентів у навчальний процес факультетів фізичної культури. Удосконалення змісту та структури навчальної програми з курсу “Плавання” дозволяє здійснювати ґрунтовнішу підготовку студентів факультету фізичного виховання до проведення різних форм фізкультурно-оздоровчої роботи в школі. Перелік знань та вмінь, що

визначені в ході дослідження, можуть бути використані як складова кваліфікаційної характеристики вчителя фізичної культури. Запровадження у навчальний процес факультету фізичної культури системи контролю навчальних досягнень студентів надасть можливість отримати об'єктивну інформацію про рівень засвоєння студентами як теоретичного, так і практичного матеріалу.

Особистий внесок автора полягає у встановленні складу основних знань та вмінь вчителя фізичної культури для здійснення ним фізкультурно-оздоровчої роботи у школі, розробці та експериментальному обґрунтуванні методики їх формування у студентів факультету фізичної культури в процесі вивчення курсу спеціалізації “Плавання”; у розробці критеріїв оцінки рівня сформованості знань та вмінь у студентів факультетів фізичного виховання. У роботах, що виконані у співавторстві, здобувачеві належать результати експериментальних досліджень.

Вірогідність результатів дослідження та основних висновків дисертаційної роботи забезпечувалисть методологічним і теоретичним обґрунтуванням основних положень; застосуванням комплексу взаємодоповнюючих методів дослідження, які відповідають його меті та задачам; дотримання репрезентативності виборки педагогічного експерименту; об'єктивністю критеріїв оцінки кількісних та якісних показників експериментальних даних і коректною математичною обробкою отриманих результатів.

Апробація результатів дисертації. Матеріали дисертаційного дослідження доповідались на Всеукраїнських науково-методичних конференціях у м. Львові (1994-1999 рр.), м. Луцьку (1993-1999 рр.), щорічних наукових конференціях викладачів Волинського державного університету імені Лесі Українки (1990-1999 рр.), обласних семінарах вчителів фізичної культури загальноосвітніх шкіл та дошкільних установ, нарадах тренерів з питань фізкультурно-оздоровчої роботи.

Публікації. Матеріали дисертаційного дослідження опубліковані у 10 наукових працях, з яких один навчальний посібник, 4 статті у фахових виданнях і 4 тези наукових конференцій, одні методичні рекомендації.

Структура і обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається з вступу, 5 розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Матеріали дослідження викладені на 156 сторінках друкованого тексту, містять 18 таблиць, 2 рисунки. У дисертації використано 173 літературних джерела, з яких 15 іноземною мовою.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету і задачі дослідження, сформульовано наукову новизну та практичне значення роботи, особистий внесок автора, вказується сфера апробації основних результатів дослідження.

Перший розділ **“Теоретичні основи професійно-педагогічної підготовки вчителя фізичної культури до здійснення фізкультурно-оздоровчої діяльності в загальноосвітній школі”** – присвячено обґрунтуванню концепції дослідження, подається порівняльний огляд науково-педагогічної літератури з проблеми програмно-методичного забезпечення підготовки кадрів з фізичного виховання в аспекті здійснення ними фізкультурно-оздоровчої діяльності. Зокрема, визначено основні підходи провідних фахівців галузі щодо соціальних і біологічних передумов а також змісту та структури фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми в широкому аспекті і в загальноосвітній школі, зокрема, (В.Г. Ареф’єв, В.В. Столітенко, 1997; Г.П. Богданов, 1989, О.С. Куц, 1995; Р.З. Поташнюк, 1994; А.М. Шльомін, 1988; та ін.). Проаналізовано погляди сучасної педагогічної науки щодо технології підготовки фахівця галузі фізичне виховання і спорт: особливості навчання у вищих закладах освіти фізкультурного профілю (А.Г. Карабанов, 1996; В.П. Каргаполов, 1999; Г.П. Немінущій, 1995; Н.Ф. Сінгіна, 1991 та ін.); підходи щодо активізації механізмів сприйняття, мислення та поведінки студентів в процесі навчання (В.М. Вергасов, 1985, В.М. Готліб, 1989; Н.П. Грекова, 1985 та ін.); питання об’єктивізації процесу контролю та оцінки знань (В.С. Аванесов, 1989; В.П. Беспалько, 1989; К. Інгенкамп, 1991 та ін.) і, зокрема, у вищих закладах освіти фізкультурного профілю (В.М. Корнілов, 1986, В.І. Куриш, 1997; О.М. Мокров, 1995; О.Ю. Сидорко, 1997 та ін.).

У другому розділі **“Методи і організація дослідження”** характеризуються методи, які використовувались для вирішення задач дослідження, зокрема: теоретичне дослідження, соціологічні методи досліджень, педагогічний експеримент, методи контролю успішності навчання, методи статистичної обробки отриманих даних.

Дослідження проводилось на базі Інституту здоров’я та фізичної культури молоді Волинського державного університету імені Лесі Українки з 1992 по 1999 рік у три етапи.

На першому етапі (1992-1993 рр.) - проведено аналіз літературних джерел та документальних матеріалів для визначення структури фізкультурно-оздоровчої роботи в школі та місця і ролі плавання в її реалізації; конкретизовано склад основних професійних знань та вмінь вчителя фізичної культури, що визначають успішність здійснення ним фізкультурно-оздоровчої діяльності; вивчено проблему організації навчального процесу майбутніх вчителів фізичної культури, структуру та зміст навчальної програми з дисципліни “Плавання”; обґрунтовано мету та конкретизовано завдання дослідження.

На другому (1994-1996 рр.) – проведено констатуючий експеримент з визначенням вихідного рівня сформованості знань та вмінь студентів з організації та проведення фізкультурно-оздоровчої роботи у школі засобами плавання; розроблено систему комплексної теоретико-практичної підготовки студентів з використанням активних методів навчання та об’єктивних методів контролю; проведено апробацію та корекцію розробленої системи.

Третій етап (1997-1999 рр.) – передбачав проведення педагогічного експерименту для визначення ефективності запропонованої методики формування професійно-педагогічних знань і вмінь студентів у здійсненні фізкультурно-оздоровчої діяльності у загальноосвітній школі.

В експерименті взяли участь студенти I-III курсів у кількості 237 осіб, що відповідає вимогам репрезентативності.

У третьому розділі **“Особливості підготовки студентів факультету фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи в школі”** - для розробки технології навчального процесу з дисципліни “Плавання” та шляхів її реалізації визначались зміст і структура професійних знань та вмінь, що є необхідними вчителю фізичної культури для успішної реалізації фізкультурно-оздоровчої діяльності. Опитування досвідчених вчителів фізичної культури та профільних викладачів вищих закладів освіти дало змогу визначити їх перелік, практичну значимість та рекомендований рівень володіння.

З урахуванням особливостей навчання на факультеті фізичної культури та переліку основних професійно-педагогічних знань і вмінь вчителя фізичної культури, якими повинен оволодіти студент в процесі вивчення дисципліни “Плавання”, нами конкретизовані підходи щодо вибору та застосування активних методів навчання.

Методи активного навчання найчастіше застосовуються у вигляді ігрових занять. Так, в педагогіці фізичного виховання найлогічніше імітувати виробничу діяльність з використанням трьох видів ігрових занять:

1. Рольові ігри, для яких вихідною є роль.
2. Ситуаційні ігри, для яких вихідною є ситуація.
3. Комплексні ігри, що сполучають у собі рольові та ситуаційні ігри.

Для якнайповнішого вирішення завдань активізації пізнавальної діяльності студентів, розвитку інтересу до предмету, скорочення періоду адаптації майбутнього фахівця ділові ігри мають відповідати низці обов’язкових ознак:

1. Наявність проблемної ситуації управління.
2. Наявність різноманітних (не менше двох) ролей.
3. Прийняття та реалізація у процесі гри певної послідовності рішень, що приймаються гравцями.
4. Наявність системи стимулювання (заохочення і штрафів) для кожної ролі, що виконується і для кожної ситуації, що розігрується.
5. Об’єктивність оцінки результатів ігрової діяльності.
6. Обговорення та підведення підсумків.

Одним із факторів, що забезпечують ефективність навчального процесу, є добір адекватних форм і методів контролю знань та вмінь студентів. Важливість зазначеної проблеми обумовлена

потребою в одержанні об'єктивної, оперативної інформації про стан засвоєння знань студентами для оптимізації управління навчальним процесом. У відповідності з характером процесу навчання, його мети, змісту навчального предмету були виділені чотири рівні засвоєння, які необхідно контролювати:

1) рівень відтворення засвоєної інформації, що умовно називається “учнівським”. Тобто під час виконання завдань зазначеного рівня можливим є відтворення інформації на підставі механічного запам'ятовування без глибокого усвідомлення засвоєного. Цей рівень є початковим, базовим і на його основі стає можливим подальша побудова адекватної навчально-пізнавальної діяльності студентів та оперування засвоєною інформацією;

2) рівень розуміння засвоєної інформації, що дістав умовну назву “алгоритмічний”. Цей рівень вимагає знаходження суттєвих зв'язків між засвоєними поняттями, правилами, принципами тощо і характеризується діями, що носять алгоритмічний репродуктивний характер;

3) рівень застосування вивченої інформації, так званий “евристичний”. Такий рівень засвоєння навчального матеріалу співвідноситься з розв'язанням задач конкретного характеру, що є знайомі студентам, аналогічними тим, які вирішувались в ході навчання. Тобто цей рівень пов'язаний з оперуванням засвоєною інформацією у конкретно-варіативних умовах;

4) рівень діяльності – “творчий” – характеризує таке володіння інформацією, при якому студент може розв'язувати задачі, у яких відомою є лише мета діяльності і то лише у загальній формі. Розв'язувач повинен відшукати найсприятливішу ситуацію і дії, що ведуть до досягнення мети.

Для визначення перших трьох рівнів засвоєння теоретичних знань студентів нами була розроблена система багаторівневого тестового контролю, що включала тести трьох рівнів складності. Діагностування першого – учнівського - рівня проводилось тестами альтернативного виду та з вибором відповіді, тестами на доповнення визначали другий – алгоритмічний – рівень, типові та нетипові задачі – дозволяють визначати евристичний рівень засвоєння знань. Найефективнішим методом визначення четвертого – творчого - рівня засвоєння знань студентів визначені нами ділові ігри. В балах оцінювався позитивний або негативний внесок кожного учасника гри.

Результати констатуючого експерименту дозволили визначити реальний стан володіння студентами зазначеними професійно-педагогічними знаннями та вміннями (табл. 1).

Таблиця 1

Успішність засвоєння студентами навчального матеріалу
в залежності від рівня складності навчальних завдань

Рівень складності занять	Кількість студентів за розрядами оцінок, %			
	до 70 балів незадовільно	70-79 балів задовільно	80-89 балів добре	90-100 балів відмінно
I	2,1	11,5	21,3	65,1
II	10,7	26,2	19,4	43,7
III	74,3	12,1	9,3	4,3
IV	79,6	16,4	4,1	0

Аналіз наведених результатів дозволяє констатувати, що традиційна система підготовки фахівця до фізкультурно-оздоровчої діяльності в школі дозволяє студентам успішно опановувати навчальний матеріал переважно на рівні репродуктивного відтворення інформації. Із підвищенням складності завдань відсоток студентів, які успішно з ними впорались, суттєво зменшується. Відповідно значно зростає кількість тих, хто отримав незадовільні оцінки.

У четвертому розділі **"Теоретико-методичні підходи до обґрунтування розробленої технології професійно-педагогічної підготовки студентів "** – проводилось визначення впливу розробленої методики навчання. Ефективність навчального процесу реєструвалась за допомогою показників, що мали як кількісне, так і якісне вираження. Чіткого кількісного вираження набули такі з них: обсяг, якість і міцність засвоєння знань та рівень володіння професійно-педагогічними вміннями.

І в контрольних, і в експериментальних групах обсяг та міцність засвоєного студентами навчального матеріалу визначався за сумою набраних в результаті контролю балів. Для вирішення цього завдання використовувались різноманітні види тестового контролю. Обсяг засвоєних знань визначався за показниками підсумкового тестування, міцність – за результатами тестування, що проводилось через три місяці після підсумкового.

Результати підсумкового тестування демонструють суттєво ($p < 0,01$) більші показники обсягу засвоєних знань студентів експериментальної групи у порівнянні з контрольною, відповідно 87,58 проти 61,4 бала. Ще, інформативнішими є результати тестування, яке визначало успішність утримування вивченого матеріалу в довгостроковій пам'яті. В експериментальній групі показники сягнули 74,35 балів, у той час як у контрольній лише – 42,6 бала.

Характерним свідченням ефективності розробленої нами методики навчання є зменшення середньоквадратичного відхилення оцінок в експериментальній групі у порівнянні з контрольною. У контрольній групі ці показники є більшими на всіх етапах контролю і на етапі підсумкового та відставленого, зокрема. Так, під час підсумкового тестування показники стандартного відхилення становили в контрольній групі 16,97, а в експериментальній – 7,61 балів. Ще більшої неоднорідності підготовленості студентів у контрольній групі виявило тестування, що

проводилось через три місяці після підсумкового. У цій групі показники середньоквадратичного відхилення склали 23,7, тоді як в експериментальній – 7,14 балів.

Показником, що характеризує якісну сторону засвоєних студентами знань, виступають успішність виконання ними завдань різного рівня складності. Аналіз отриманих результатів засвідчив суттєве ($p < 0,05$) зниження кількості успішно виконаних навчальних завдань із підвищенням їх складності як студентами контрольної, так і студентами експериментальної груп (рис. 1).

Разом з тим, необхідно відзначити характерне збільшення різниці у навчальних досягненнях студентів контрольної та експериментальної груп із зростанням складності завдань на користь останньої. Так, за підсумками виконання завдань першого рівня складності різниця між результатами студентів контрольної і експериментальної групи склала 25,2 %, другого рівня – 35,9 %, третього – 88,4 % і четвертого – 84,7 %.

Аналіз експериментальних даних свідчить, що раціональна організація процесу підготовки фахівців до фізкультурно-оздоровчої діяльності з використанням активних методів навчання та об'єктивних методів контролю знань сприяє збільшенню кількості студентів з позитивними оцінками.

Як свідчать результати контролю, кількість студентів, які навчаються на оцінки “добре” та “відмінно” в експериментальній групі перевищує аналогічні показники контрольної групи у 7,1 рази. Водночас, збільшення позитивних оцінок спричинило значне ($p < 0,05$) зменшення у експериментальній групі незадовільну та задовільну підготовленість студентів відповідно у 2,1 та 17,8 рази.

За результатами проведення ділових ігор були відзначені зміни величин окремих показників аудиторної самостійної роботи студентів. Зокрема, нами зафіксовано значне ($p < 0,05$) збільшення продуктивності використання аудиторного часу та підвищення пізнавальної активності студентів. Навчальна щільність заняття визначалась нами шляхом додавання часу, що був витрачений на проведення дискусій та вирішення навчальних завдань: в експериментальних групах він склав 62 хвилини, у той час коли у контрольних лише 37,9 хвилин. Проведений аналіз кількісних проявів зазначеного показника встановив, що студенти експериментальної групи встигали виконувати більшу кількість завдань і брати участь у дискусіях. Значне збільшення “корисного” об'єму у студентів експериментальних груп свідчить, що на супутні заняття заходи (ввідна частина, пояснення, паузи для обмірковування тощо) відводиться відповідно менше часу, а отже він використовується раціональніше і ефективніше.

В результаті проведеного дослідження були отримані показники пізнавального інтересу, що ґрунтуються на характеристиці як вольових, так і емоційних сторін. За умов застосування розробленої нами методики формування професійно-педагогічних знань вчителя фізичної

культури значно зросла довільна активність студентів. Це знайшло відображення у кількості поставлених студентами запитань – студенти експериментальних груп у 2,17 разів частіше ставили запитання викладачеві після лекційних і у 2,83 рази – під час і після семінарських. Отже, застосування ділових ігор та систематичного тестового контролю знань в значній мірі стимулювало розумову і пошукову активність студентів. Студенти прагнули одержати об’ємніші і конкретніші знання, що підтверджується і непрямыми показниками: зростанням кількості запитань один до одного, активності в пошуку необхідних інформаційних джерел, відсутніх під час занять, що не стосуються суті проблеми, бажанні залучитись до активної діяльності тощо.

У п’ятому розділі **“Обговорення результатів власних досліджень”** – підсумовуються результати дослідження.

В роботі підтверджені дані літератури про низькі формуючі можливості традиційної системи навчання, яка не передбачає використання сучасних технологій організації навчально-пізнавальної діяльності студентів (Н.І. Степанченко, 1989; С. Гарітсон, 1991).

До групи даних, що доповнюють існуючі розробки, відносяться дані про особливості застосування тестових методик у підготовці фахівця для галузі фізичне виховання і спорт (О.М. Мокров, 1995; В.І. Куриш, 1997).

Конкретизовано підходи щодо використання активних методів навчання. Зокрема, умови та особливості ефективного використання різних видів ділових ігор в процесі формування професійно-педагогічних знань студентів; ознаки ділової гри, що визначають якнайповніше вирішення завдань активізації пізнавальної діяльності студентів, розвитку інтересу до предмету і суттєвому скороченню періоду педагогічного становлення фахівця (В.М. Готліб, 1989; О.Б. Малков, 1988; С.Д. Нєверковіч, 1988).

Абсолютно новими є: дані щодо рівнів сформованості у студентів факультету фізичної культури знань та вмінь з розділу фізкультурно-оздоровчої діяльності вчителя фізичної культури у школі в аспекті вивчення ними дисципліни “Плавання”. Розроблено систему формування професійно-педагогічних знань та вмінь вчителя фізичної культури з урахуванням етапності процесу навчання та можливостей дидактичних систем. Отримано дані щодо ефективності технології поетапної підготовки фахівця з фізичного виховання і спорту до реалізації фізкультурно-оздоровчих завдань в загальноосвітній школі.

ВИСНОВКИ

1. Загальноприйнята структура та зміст навчальної програми з дисципліни “Плавання” не сприяє вирішенню завдань формування знань та вмінь вчителя фізичної культури для успішного здійснення фізкультурно-оздоровчої діяльності у загальноосвітній школі.

2. Основними професійно-педагогічними знаннями та вміннями, які в значній мірі визначають ефективність фізкультурно-оздоровчої роботи вчителя фізичної культури у школі, необхідно визнати такі: розуміння сутності поняття здоров'я людини, поняття здорового способу життя, норм рухової активності; знання основних форм та видів фізкультурно-оздоровчої діяльності у загальноосвітній школі; знання особливостей психофізіологічного розвитку дитини; знання впливу різних видів фізичних вправ та загартовуючих процедур на організм дитини; вміння регулювати фізичне навантаження в різних формах фізкультурно-оздоровчих занять; здійснення диференційованого підходу до учнів; використання традиційних і нетрадиційних методик оздоровчих занять у воді; організація та проведення масових фізкультурно-оздоровчих заходів безпосередньо у школі та у місцях організованого відпочинку дітей; володіння методиками лікарсько-педагогічного контролю.

3. Система комплексної теоретико-практичної підготовки студентів до реалізації фізкультурно-оздоровчої діяльності в школі у процесі вивчення дисципліни “Плавання” передбачає:

- поетапне формування теоретичних знань студентів з використанням логічного взаємозв'язку всіх видів аудиторних занять;
- активізацію пізнавальної діяльності студентів через використання у навчальному процесі ділових ігор та об'єктивних методів контролю;
- управління пізнавальною діяльністю студентів шляхом застосування багаторівневого тестового контролю знань;
- поетапне удосконалення теоретичних знань студентів у процесі моделювання професійної діяльності в ході різних видів аудиторних занять, практичних занять в школі, педагогічної практики в школі та у літніх оздоровчих таборах.

4. Застосування педагогічних ігор сприяло формуванню якісно вищого рівня пізнавального інтересу та покращанню аудиторної самостійної роботи студентів у порівнянні із традиційним навчанням:

- під час проведення педагогічних ігор кількість студентів із високим рівнем пізнавального інтересу зросла до 79 % від складу експериментальної групи на відміну від контрольної, де цей показник становив 27 %;
- під час проведення педагогічних ігор суттєво ($p < 0,05$) збільшився обсяг навчальної інформації: кількість розглянутих і виконаних завдань в експериментальних групах виявилась в середньому на 84, 7 % більшою у порівнянні з контрольною. У 1,6 рази зросла навчальна щільність аудиторного заняття.

5. Оптимізація структури та змісту навчальної діяльності з вивчення студентами факультету фізичної культури дисципліни “Плавання” сприяло формуванню вищого рівня

професійно-педагогічних знань і вмінь вчителя фізичної культури для здійснення ним фізкультурно-оздоровчої роботи в загальноосвітній школі:

- показники обсягу засвоєних знань студентів експериментальної групи на 29,1 % є більшими у порівнянні з контрольною, відповідно 87,58 проти 61,4 бала;

- обсяг збереженого у довгостроковій пам'яті студентів експериментальної групи навчального матеріалу в 1,7 рази перевищує аналогічні показники у студентів контрольної групи;

- у експериментальній групі кількість студентів, які навчаються на оцінки “добре” та “відмінно” зросла у 7,1 рази у порівнянні з контрольною. Це, в свою чергу, спричинило значне зменшення у експериментальній групі незадовільний та задовільний рівні підготовленості студентів відповідно у 17,8 та 2,1 рази;

- студенти експериментальної групи успішно виконували 80,4 % завдань творчого рівня, що у 6,5 разів перевищило результати студентів контрольної групи і є яскравим свідченням кращої підготовленості студентів до практичної фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми;

- результати педагогічної практики в школі та в оздоровчих літніх таборах засвідчили вищий рівень сформованості професійно-педагогічних вмінь студентів експериментальної групи у порівнянні з контрольною. Зокрема, найінформативнішою була різниця у володінні такими вміннями: адекватне використання різноманітних форм та видів фізкультурно-оздоровчої діяльності з дітьми; володіння методикою загартовуючих процедур; вміння регулювати фізичне навантаження в різних формах фізкультурно-оздоровчих занять з урахуванням психофізіологічного стану дитини; використання традиційних і нетрадиційних методик оздоровчих занять у воді; організація та проведення масових фізкультурно-оздоровчих заходів; володіння методиками лікарсько-педагогічного контролю; підготовка місць для фізкультурно-оздоровчих занять на відкритих водоймах тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Ніфака Я.М. Плавання та оздоровча робота в школі/ Навчальний посібник/. – Луцьк: ВДУ, 1997. – 176 с.

2. Ніфака Я.М. Професійно-педагогічна підготовка вчителів фізичної культури для роботи з учнями шкіл, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС // Наук. вісник ВДУ. – Луцьк: ВДУ, 1998. – № 8. – С.46-48.

3. Ніфака Я.М. Формування творчої особистості вчителя фізичної культури // Проблеми педагогічних технологій. – Луцьк: ВДУ, 1998. – Вип.3. – С.61-66.

4. Ніфака Я.М. Підготовка вчителя фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи в школі// Проблеми педагогічних технологій. – Луцьк: ВДУ, 2000. – Вип.2. - С.91-95 .

5. Ніфака Я.М. Оздоровча підготовка фахівців фізичної культури// Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб.наук.пр.під ред.Єрмакова С.С. – Харків: ХХІІІ, 2000. - № 4. – С.26-29.

6. Бенедь С., Карабанова Н.С., Ніфака Я., Бузюн О., Чеханюк Л. Функціональний стан здоров'я дітей та підлітків, які мешкають у зоні радіоактивного забруднення// Матеріали міжнародного наукового конгресу “Сучасний олімпійський спорт”. – Київ, 1997. – С.184-185.

7. Карабанова Н., Ніфака Я., Бузюн О., Чеханюк Л. Деякі аспекти викладання олімпійського спорту в системі підготовки майбутніх спеціалістів в галузі фізичної культури// Матеріали міжнародного наукового конгресу “Сучасний олімпійський спорт”. – Київ, 1997. – С.225.

8. Ніфака Я.М., Розпутняк Б.Д. Підготовка вчителя фізичної культури для роботи в районах, які постраждали внаслідок на ЧАЕС// Матеріали 2-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Київ-Луцьк: Вежа, 1996. – С.22-23.

9. Ніфака Я.М. Плавання як засіб реабілітації дітей та дорослого населення, що постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС/ Матеріали І республіканської конференції “Концепція підготовки спеціалістів фізичної культури в Україні”. – Луцьк, 1994. – С.441-443.

10. Ніфака Я.М. Способи рятування та перша допомога потопаючому/ Методичні рекомендації. – Луцьк, 1997. – 19 с.

АНОТАЦІЇ

Ніфака Я.М. “Підготовка студентів факультету фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи (на прикладі плавання)” . – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 - фізична культура, фізичне виховання різних груп населення. - Волинський державний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2000.

У дисертації обґрунтовано зміст та структуру системи професійно-педагогічної підготовки вчителя фізичної культури. Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено модель системи комплексної теоретико-практичної підготовки студентів факультету фізичної культури до реалізації фізкультурно-оздоровчої діяльності у загальноосвітній школі у процесі вивчення дисципліни “Плавання”. Встановлено склад основних знань та вмінь вчителя фізичної культури для здійснення ним фізкультурно-оздоровчої роботи у школі та розроблено критерії оцінки рівня їх сформованості.

Ключові слова: “фізкультурно-оздоровча діяльність”, “професійно-педагогічна підготовка”, “активні методи навчання”, “об’єктивні методи контролю знань”

Нифака Я.Н. “Подготовка студентов факультета физической культуры к физкультурно-оздоровительной работе (на примере плавания). Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата наук по физическому воспитанию и спорту по специальности 24.00.02. – Физическая культура, физическое воспитание разных групп населения. – Волынский государственный университет имени Лесы Украинки, Луцк, 2000.

В диссертации обосновано содержание и структуру системы профессионально-педагогической подготовки учителя физической культуры. Теоретически обоснована и экспериментально проверена модель системы комплексной теоретико-практической подготовки студентов факультета физической культуры к физкультурно-оздоровительной деятельности в общеобразовательной школе в процессе изучения дисциплины “Плавание”. Определен состав основных знаний и умений учителя физической культуры для успешного проведения физкультурно-оздоровительной работы в школе и разработаны критерии оценки уровня их сформированности.

Ключевые слова: “физкультурно-оздоровительная деятельность”, “профессионально-педагогическая подготовка”, “активные методы обучения”, “объективные методы контроля”.

Nifaka Ya. M. Educative Preparation of Physical Culture Faculty Students for Physical and Recreational Work (on the basis of swimming)

Thesis for the Candidate’s Degree in specialty physical training and sport 24.00.02 – Physical culture, physical training of various groups of people. – Volyn State University named after Lesya Ukrainka, Lutsk, 2000.

The dissertation deals with the physical and recreational preparation of the students of physical culture faculties. Having analyzed the scientific literature the author arrives at the conclusion that the physical preparation of the students has been the subject of investigation by both home and foreign scholars, but the recreational one is still remained beyond the scope of it. The actuality of the research meets the objective needs of the society for skilled specialists capable of achieving the goals of physical training and its recreational function in particular, and is caused by the lack of such specialists.

The major aim of the investigation is to elaborate and test the methodology of acquiring proficiency by the students of physical culture faculty in physical and recreational work at school.

The realization of the aim predetermines the solution of the following tasks:

1. The generalization of theoretical and practical experience in educative preparation of the students of physical culture faculties for physical and recreational work.
2. The determination of major knowledge and skills of the students for effective providing physical and recreational work at school.

3. The statement of the students' proficiency level to do physical and recreational work at school.
4. The elaboration and experimental testing of the complex system of theoretical and practical preparation for physical and recreational work at school in the course of teaching "Swimming".

Such methods of the investigation have been used: theoretical investigation, pedagogic experiment, methods of control, statistic methods.

The research has been carried out at three stages. The first stage is devoted to the determination of major professional knowledge and skills, which are necessary for the effective realization of physical and recreational work and to defining the objectives and contents of the curriculum in "Swimming".

The major professional knowledge is: the notion of person's health, the healthy way of life, activity, the forms and kinds of physical and recreational work at school, psychological and physiological development of a pupil, the influence of different physical and recreational exercise on a pupil's body.

The major professional skills are: to regulate the physical load in different forms of physical and recreational activity, to provide individual approach, to use traditional and non-traditional methods, to organize physical and recreational activities at school, to know and use the methods of examining pupils' health.

The intelligence experiment, held at the second stage, helps to define the level of students' knowledge and skills to do physical and recreational work at school by means of swimming and to elaborate the system of theoretical and practical educative preparation for the work in question. The investigator recommends three kinds of role tasks: role plays, situational plays and complex ones (the combination of two former).

The third stage deals with the pedagogic experiment that determines the effectiveness of the given methodology. The experiment was conducted at the Institute of Health and Physical Culture of Youth (Volyn State University). The results were valid and proved the effectiveness of the methodology.

The dissertation consists of introduction, five chapters, inferences, the list of literature and supplement.

Key words: physical and recreational work, professional and pedagogic preparation, active methods of teaching, objective methods of control.